

PUOLUSTUSVALIOKUNNAN LAUSUNTO 5/2011 vp

Valtioneuvoston selvitys Suomen osallistumisesta YK:n UNIFIL-operaatioon Libanonissa

Ulkoasiainvaliokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Ulkoasiainvaliokunta on 23 päivänä marraskuuta 2011 lähettänyt valtioneuvoston selvityksen Suomen osallistumisesta YK:n UNIFIL-operaatioon Libanonissa (UTP 16/2011 vp) puolustusvaliokunnalle lausunnon antamista varten.

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- apulaisosastopäällikkö Anu Laamanen, ulkoasiainministeriö
- yksikön johtaja Helena Partanen ja vanhempi osastoesiupseeri Juhani Karjomaa, puolustusministeriö
- everstiluutnantti Mikael Feldt, Pääesikunta.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Perustelut

Yleisarvio selvityksestä

Puolustusvaliokunta pitää Suomen osallistumista YK-johtoiseen UNIFIL-operaatioon perusteltuna ja tarpeellisena. Valiokunta pitää tärkeänä, että Suomi osallistuu riittävästi YK-johtoiseen kriisinhallintaan Suomen perinteisen YK-roolin mukaisesti. Osallistuminen sotilaalliseen kriisinhallintaan on tärkeä osa Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa. Suomen osallistumistaso on viime vuosien aikana kääntynyt operaatioihin osallistuvien joukkojen määrän osalta laskuun osittain siksi, että EU:n taisteluosastoihin osoitetut valmiusjoukot eivät ole valmiusjaksolla osallistuneet operaatioihin.

Puolustusvaliokunta toteaa painottaneensa ulkoasiainvaliokunnan (UaVM 11/2007 vp, UaVM 3/2009 vp) tavoin johdonmukaisesti so-

tilaallisten kriisinhallintaoperaatioiden valmistelun kehittämistarvetta, jotta eduskunnalle voidaan antaa oikea-aikaisesti mahdollisimman täsmälliset tiedot suunnitelmista. Puolustusvaliokunta toteaa, että käsiteltävänä oleva ulkoasiainministeriön selvitys on hyvin yleisluonteinen. Puolustusvaliokunta tähdentää, että sotilaallisesta kriisinhallinnasta annetun lain 3 §:n 1 momentti velvoittaa valtioneuvoston harkitsemaan huolellisesti, onko eduskuntaa kuultava ulkoasiainvaliokunnalle annettavan selvityksen tai eduskunnalle annettavan selonteon muodossa. Puolustusvaliokunnan mielestä harkinnan perustelut tulisi aina sisällyttää selvitykseen tai selontekoon, koska erityisen vaativan, ja aina selontekoa edellyttävän, sotilaallisen kriisinhallintatehtävän määrittely on vaikeaa.

Puolustusvaliokunta toteaa, että käsiteltävänä olevan selvityksen riskiarvio on hyvin yleisluonteinen. Puolustusvaliokunta kiinnittää huo-

miota ulkoasiainvaliokunnan toistuvasti ilmaise-
maan kantaan (UaVM 3/2009 vp, UaVM
11/2007 vp), joka on korostanut riskiarvion mer-
kitystä eduskuntakäsittelyn kannalta jaotellaes-
sa operaatioita sotilaallisesti erityisen vaativiin
ja ei-vaativiin tehtäviin. Puolustusvaliokunta
huomauttaa, ettei käsiteltävänä olevassa selvi-
tyksessä oteta lainkaan kantaa tehtävän vaati-
vuuteen, ja pitää tätä selvityksen puutteena.

Valiokunta kiinnittää huomiota siihen, ettei
selvityksestä käy ilmi, aikooko valtioneuvosto
ehdottaa osallistumista UNIFIL-operaatioon
määrääjäksi. Valiokunnan mielestä tieto olisi pi-
tänyt sisällyttää selvitykseen, koska valiokun-
nan saaman selvityksen mukaan Irlanti aikoo
tarkistaa osallistumistaan vuosittain ja on suun-
nittelussaan lähtenyt liikkeelle enintään neljän
vuoden osallistumisesta. Puolustusvaliokunta ei
voi käsiteltävänä olevan selvityksen ja annetun
lisäselvityksen perusteella arvioida, voiko tai ai-
kooko Suomi jatkaa osallistumistaan operaat-
ioon siinäkin tapauksessa, että Irlanti päättäisi
vetäytyä operaatiosta suunniteltua aikaisemmin.
Mahdolliset muutokset Irlannin osallistumises-
sa vaikuttaisivat niin olennaisella tavalla Suo-
men edellytyksiin osallistua ja osallistumisen
kustannuksiin, että osallistumisen kestoja koske-
vat tavoitteet olisi tullut sisällyttää selvitykseen.

Kriisinhallintatehtävissä palvelevan henki- löstön asema ja tukijärjestelyt

Puolustusvaliokunta kiinnittää huomiota kriisin-
hallintatehtävissä palvelevan henkilöstön ase-
maan ja tukijärjestelyihin. Puolustusvaliokunta
pitää kysymystä tärkeänä muun muassa siksi,
että Suomen osallistuminen kansainvälisiin krii-
sinhallintaoperaatioihin perustuu henkilöstön
vapaaehtoisuuteen. Valiokunnan mielestä krii-
sinhallintaveteraanien huolenpitoon liittyvien
järjestelmien kehittämiseen tulee kiinnittää hu-
miota ja järjestelmien toimivuutta tulee jatku-
vasti arvioida. Mahdollisen psyykkisen tai fyysi-
sen vammautumisen tai palvelussairauden hoi-
to- ja korvauskysymyksiä koskeva palvelusajan
jälkeinen vastuu kuuluu Valtiokonttorille, joka
vastaa myös varusmiespalveluksessa tai reser-

vin kertausharjoituksissa vammautuneiden tai
sairastuneiden vakuutus- ja korvausasioista yh-
tenevin periaattein.

Puolustusministeriö on tehnyt 8. maaliskuuta
2011 esityksen STM:lle sotilastapaturmalain ja
sairausvakuutuslain muuttamisesta. Valtiokont-
torin pääjohtaja on asettanut 3. lokakuuta 2011
sotilastapaturma-asioiden neuvottelukunnan,
jossa on jäseniä Valtiokonttorin lisäksi STM:stä,
HUSista, Pääesikunnasta ja puolustusministe-
riöstä. Lisäksi Valtiokonttori yhdessä Pääesi-
kunnan kanssa on käynnistänyt tutkimushank-
keen sotilastapaturma-asioiden nykytilasta ja
mahdollisten muutosten kustannuksista. Puolus-
tusvaliokunta pitää toimenpiteitä oikeansuunta-
isina.

Libanonin ja Lähi-idän tilanne

Puolustusvaliokunta toteaa, että Libanonin sisäi-
nen tilanne on edelleen jännittynyt. Libanonin
naapurivaltiot ja eräät muut alueen valtiot jatka-
vat puuttumistaan ja aktiivista vaikuttamistaan
Libanonin sisäiseen tilanteeseen. Maan sisällä
toimii erilaisia aseellisia järjestöjä, joista mer-
kittävin on Hizbollah, jonka kyky sotilaalliseen
toimintaan on puolustusvaliokunnan saaman sel-
vityksen mukaan parempi kuin Libanonin ase-
voimilla.

Syyrian tilanne on kärjistynyt nopeasti hyvin
huolestuttavaksi ja muistuttaa paikoitellen sisäl-
lissotaa. Syyrian hallitus on vuosien ajan pyrki-
nyt voimakkaasti vaikuttamaan Libanonin tilan-
teeseen, mutta uutena piirteenä on toiminta Li-
banonin alueella syyrialaisia oppositiovoimia
vastaan. Syyria ja Iran ovat aseistaneet Hizbolla-
hia vuoden 2006 Hizbollahin ja Israelin välisen
sodan jälkeen. Kysymys Iranin ydinasehank-
keen vaiheesta muodostaa pysyvän jännitystä li-
säävän tekijän Iranin ja Israelin suhteisiin. Is-
raelin ja Libanonin välinen raja on pysynyt suh-
teellisen rauhallisena sitten vuoden 2006 tapah-
tumien, mutta valiokunnan saaman selvityksen
mukaan sekä Israel että Hizbollah ovat jatkaneet
sotilaallisen infrastruktuurinsa ja toimintaedel-
lytystensä parantamista.

Puolustusvaliokunta katsoo, että Libanonin turvallisuustilanne on hauras ja voi heikentyä yllättäen sisäisistä ja laajemmista alueellisista tekijöistä johtuen. Valiokunta arvioi, että lyhyellä aikavälillä Syyrian sisäisen tilanteen kehitys ja mahdolliset heijastumat Libanoniin muodostavat riskin, joka saattaa heikentää UNIFILin toimintaedellytyksiä. Hieman pitemmällä aikavälillä Lähi-idän rauhanprosessin jatko on keskeinen UNIFILIin vaikuttava tekijä. Valiokunta katsoo, että operaation läsnäolo Libanonin ja Israelin välisellä rajalla on vakauttava tekijä. Operaatio ei kuitenkaan yksin kykene tuottamaan ratkaisua kestävän rauhan syntymiseen Libanonin ja Israelin välille.

Suomen osallistuminen

Vuonna 1978 perustetun UNIFIL-operaation mandaatti tarkistetaan vuosittain ja viimeksi sitä on muutettu vuonna 2006. Turvallisuusneuvoston päätöslauselma 1701:n mukaan operaation tehtävänä on valvoa vihollisuuksien lopettamista, tukea Libanonin asevoimien sijoittumista Etelä-Libanonin alueelle, koordinoita toimet Libanonin hallituksen ja Israelin kanssa, auttaa varmistamaan humanitaarisen avun perille vieminen ja pakolaisten paluu, avustaa Libanonin asevoimia siinä, että sinisen linjan ja Litanijoen välisellä alueella ei olisi muita aseistettuja ryhmittymiä tai aseita kuin Libanonin asevoimat ja UNIFIL. Päävastuu päätöslauselman mukaisten tehtävien toteuttamisesta on Libanonin hallituksella ja asevoimilla, joita UNIFIL toiminnallaan tukee. Operaation vahvuus oli syyskuussa 2011 noin 12 000 sotilasta.

Käsiteltävänä olevan selvityksen mukaan Suomi aikoo osallistua UNIFIL-operaatioon jääkärikomppaniasta, esikuntaupseereista ja tukiosasta muodostuvalla noin 180–200 sotilaan vahvuisella joukolla (Suomalainen Kriisinhallintajoukko Libanonissa, SKJL). Suomalainen kriisinhallintajoukko muodostaa osan irlantilaisesta jalkaväkipataljoonasta, jossa irlantilaisia palvelee noin 440 henkilöä. Irlannin pääjoukko keskitettiin toiminta-alueelle heinäkuussa 2011. Suomalaiset esikuntaupseerit on tarkoitus läh-

tää valmistelutehtävään vuoden 2011 aikana, ja pääjoukon on tarkoitus siirtyä alueelle toukuussa 2012.

Valtion talousarvioesityksessä vuodelle 2012 on operaatioon osallistumiseen varattu ulkoasiainministeriön momentille 8,9 miljoonaa euroa ja puolustusministeriön momentille noin 12 miljoonaa euroa.

Sotilaallisesta kriisinhallinnasta annetun lain 27 §:ssä säädetään voimakeinojen käytöstä kriisinhallintaoperaatioissa. Lain 27 §:n 1 momentin mukaan sotilaallisessa kriisinhallinnassa palvelevalla sotilaalla on palvelustehtävää suorittaessaan oikeus käyttää tehtävän kannalta välttämättömiä voimakeinoja. Pykälän 2 momentin mukaan voimakeinoja voidaan käyttää vain siinä määrin ja siihen saakka, kun ne ovat tehtävän kannalta tarpeen, hyväksyttävässä suhteessa operaation tavoitteeseen nähden ja operaatiolle vahvistettujen voimankäytösäännösten mukaisia.

Puolustusvaliokunta toteaa saamansa selvityksen perusteella, että operaation voimankäytösäännöt perustuvat YK:n mallivoimankäytösäännöille ja vastaavat sisällöllisesti EU- ja NATO-johtoisten operaatioiden voimankäytösääntöjä. Operaation voimankäytösääntöjä voidaan pitää vakiintuneen kansainvälisen käytännön mukaisina ja riittävinä operaation tehtävien toteuttamisen ja joukkojen omasuojan kannalta.

Ottaen huomioon UNIFIL-operaation tehtävät sekä suomalaisen joukon kokoonpanon puolustusvaliokunta arvioi, että kyseessä ei ole ainkaan tässä vaiheessa osallistuminen sotilaallisesti erityisen vaativaan kriisinhallintatehtävään. Valiokunta toteaa kriisinhallintaoperaatioihin osallistumisen ensisijaisen kriteerin olevan vaikuttavuus kriisien ratkaisemiseen. Valiokunnan mielestä osallistumispäätös UNIFIL-operaatioon tulisi tehdä määräaikaisena.

Lausunto

Lausuntonaan puolustusvaliokunta esittää,

että ulkoasiainvaliokunta ottaa edellä olevan huomioon.

PuVL 5/2011 vp — UTP 16/2011 vp

Helsingissä 9 päivänä joulukuuta 2011

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj.	Jussi Niinistö /ps	Mikko Savola /kesk
vpj.	Seppo Kääriäinen /kesk	Ismo Soukola /ps
jäs.	Thomas Blomqvist /r	Pauliina Viitamies /sd
	Timo Heinonen /kok	Sofia Vikman /kok
	Mika Kari /sd	Tuula Väättäinen /sd
	Esko Kurvinen /kok	Jyrki Yrttiaho /vr
	Tuula Peltonen /sd	vjäs. Maria Tolppanen /ps.
	Eero Reijonen /kesk	

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos O-P Jalonen.